

“TÜRKİYE’DE ORTA TAHSİL” BAŞLIKLİ RİSALEYE GÖRE OSMANLI İMPARATORLUĞU’NDAN ULUS DEVLET TÜRKİYE’YE İNTİKAL EDEN ORTAÖĞRETİM MİRASI

İbrahim Caner TÜRK*

Özet

Bu makalede Osmanlı Devleti’nden ulus devlet Türkiye’ye intikal eden ortaöğretim mirası analiz edilmeye çalışılmaktadır. Osmanlı eğitim modernizasyonu Cumhuriyet sonrası eğitim sistemimizin temellerini oluşturmaktadır. Sultan II. Mahmud ile başlayan Osmanlı sivil eğitim kurumlarının tesisi Tanzimat, 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve II. Abdülhamid dönemleriyle yeni bir şekil almıştır. Bu dönemlerin ortaöğretim kurumlarını idadi ve sultani mektepleri oluşturmaktadır. Bunların Türkiye’ye intikal eden mirasını ise 1339 tarihli “Türkiye’de Orta Tahsil” başlıklı risale en güzel şekilde yansıtmaktadır. Buna göre; 12-16 yaşından yukarı gençlerin talim ve terbiyelerini üstlenen bu mektepler, talebeyi hayata hazırlamaktadır. Yurt sathına yayılmış, nitelik ve nicelik bakımından farklılık göstermektedir. Bu kurumlar millî duyguyu ve birliği sağlamalıdır, gençliği çalışma ve üretmeye sevk etmelidir. Bu esaslar dâhilinde terbiyeye istikamet vermek mektep idaresinin vazifesidir ve okullara talebeler belli şartlar dâhilinde kabul edilir. İlgili kurumlar bir kısım değişikliklerle birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nin ortaöğretim kurumlarının temellerini oluşturmuş ve orta mektepler ve liseler olarak varlığını sürdürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, sultani, idadi, ortaöğretim mirası, Türkiye.

SECONDARY EDUCATION LEGACY THAT IS INHERITED FROM OTTOMAN EMPIRE TO THE NATION-STATE TURKEY ACCORDING TO THE BOOKLET ENTITLED “SECONDARY EDUCATION IN TURKEY”

Abstract

In this paper, secondary education legacy, which is inherited from Ottoman Empire to Turkey the nation state, is tried to be analyzed. Ottoman modernization of education provides the basis for our education system after the republic. The constitution of Ottoman civilian educational institutions, which started with Sultan Mahmud II, took a new form with Tanzimat reform era, the Statute on General Education of 1869, and the era of Sultan Abdülhamid II. Secondary schools of those eras are constituted by high schools (idadi mektebi) and sultana schools (sultani mektebi). The legacy of them that is inherited to Turkey is best represented by the tractate titled “Secondary Education in Turkey”, dated 1339. Accordingly, those schools, which have the aim of education and morality of the young who are 12-16 years old or above, prepare the student for life. Those schools are spread country-wide and they differ in terms of quality and quantity. Those institutions should provide national feelings and secure uniformity, and they should incite the youth to work and produce. Under these conditions, to direct the morality is the duty of the school administration and the students are enrolled in schools in accordance with certain conditions. Relevant institutions, though there are some arrangements, constitute the basis of the

* Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi Üzümlü Meslek Yüksekokulu, icanerturk25@hotmail.com

secondary schools in Republic of Turkey, and they subsist as secondary schools and high schools.

Keywords: Ottoman Empire, sultana (sultani), high school (idadi), secondary education legacy, Turkey.

I. Giriş

Osmanlı Devleti'nde ortaöğretim kurumlarının başlıcalarını idadiler ve sultaniler oluşturmaktadır. Bunların tarihî gelişimi şöyledir:

İdadiler

Arapça “ıdad” kökünden türetilen “ıdadi”; hazırlamaya mahsus yer, hazırlama yeri demektir.¹ İdadi, 1869'a kadar orta ve yüksek dereceli mekteplere talebe hazırlayan kurumlar veya sınıflar için kullanılmıştır.²

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren teşekkül etmeye başlayan askerî idadiler ağı, Tanzimat Dönemi sonuna kadar merkez ve taşrada belirli vilayetlerde kurulmuş, bu gelişme askerî, mesleki ve teknik yüksekokullar yanında, orduya nitelikli elemanlar kazandırmıştı.³

Tanzimat'ın sonlarına doğru rüştiyelerin üzerinde ve yüksekokullara öğrenci yetiştiren sivil ortaöğretim kurumlarının bulunmayışı sıkıntısıyla da 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesiyle sivil ortaöğretim kurumları olarak kabul edilen idadilerin açılması kararı alındı. Dört yıllık rüştiyelerin üzerinde üç yıl ilavesiyle gerçekleştirilen programla hem eğitim-öğretim daha da gelişecek hem de din, ırk, mezhep ayrımı yapılmadan bütün tebaanın çocukları bir arada eğitim görecekti. Bir süre kâğıt üzerinde kalan bu düşünce, 19 Aralık 1873'te Mülki İdadi'nin açılmasıyla gerçek hayata geçirilebildi. 1875'te sayı dörde çıkarıldı.⁴

Vilayet merkezlerinde rüştiye ile birlikte yedi yıl olan idadi mekteplerinin sancak merkezlerinde açılması ise 1882-1890 yılları arasında gerçekleşmiştir. 13 Haziran 1892 yılında hazırlanan programa göre beş yıllık sancak idadileri gündüzcü, yedi yıllık vilayet idadileri yatılıydı. Bazı büyükşehirlerde müstakil rüştiyeler olduğu için idadilerin son dört yılı vardı.⁵

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1995, s. 409.

² Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C 1-2, İstanbul, 1977, s. 495-500.

³ Ahmet Cihan, *Reform Çağında Osmanlı İlimiye Sınıfı*, İstanbul, 2004, s. 220.

⁴ Cemil Öztürk, “İdadi”, *T.D.V.İ.A.*, C 21, s. 464-466; Cahit Bilim, *Türkiye'de Çağdaş Eğitim Tarihi (1734-1876)*, Eskişehir, 2002, s. 65; Bayram Kodaman ve Abdullah Saydam, “Tanzimat Devri Eğitim Sistemi”, *150.Yılında Tanzimat*, Ankara, 1992, s. 485; Necdet Sakaoglu, *Osmanlı Eğitim Tarihi*, İstanbul, 1993, s. 88.; Hasan Ali Yücel, *Türkiye'de Orta Öğretim*, Ankara, 1994, s. 9.

⁵ Sadiye Tutsak, *İzmirde Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*, Ankara, 2002, s. 109; Selçuk Akşin Somel, *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin-The Modernization of Public Education in Ottoman Empire 1839-1908 Islamization, Autocracy and Discipline*, çev. Osman Yener, İstanbul, 2010, s. 160; Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C 3-4, s. 923-934.

Sultaniler

“Sultani”, sultaniyye, sultana; hükümdara ait, sultanla, hükümdarla ilgili demektir.⁶ Sultan Abdülaziz’in Avrupa seyahatinde görerek etkilendiği ve Osmanlı ülkesinde de açılmasını istediği Fransız liseleri modelinde açılan üst düzey okullara bundan da esinlenerek Mekteb-i Sultani denilmiştir.⁷

1856 Islahat Fermanı, eğitim alanında da birçok işlerin yapılmasını gerektiriyordu. Bunların başında da Müslüman ve gayrimüslim değişik düşünce ve inançtaki bütün Osmanlı tebaasının memleket hizmetlerinde eşit şartlarla sorumluluk alabilecek bir seviyede yetişmesi, bu sayede büyük bir Osmanlı birliğinin yaratılması ve batı irfanı ile beslenmiş aydın bir sınıfin bir an önce meydana gelmesi zarureti kendini kuvvetle hissettirmeye başlamıştı. Ancak sıbyan ve rüştiye okullarında müslim ve gayrimüslim çocukların birlikte okutulması sakıncalı görüldüğünden, bu işin daha yükseköğretim kademelerinde yapılması uygun görülmüştü.⁸

Fakat batı memleketlerindeki bünye ve seviyede böyle bir ortaöğretim basamağı Osmanlı’da henüz mevcut değildi. Bu durumda, her zaman müracaat edilen Fransız modeline başvuruldu. Bu düşünce doğrultusunda Paris’te Mekteb-i Osmani açılmış, ancak istenilen netice alınmamıştı.

Bütün bu düşüncelere istinaden, rüştiye üstü lise öğrenimi veren ve Tanzimat’ın sembolü olan okullardan ilki “Galatasaray Sultanisi” adıyla 1 Eylül 1868/20 Ağustos 1284’te açıldı.

Maarif Nezaret-i Tarihçe-i Teşkilatı’nda mektebin açılış ve tedris tarzı şu cümlelerle anlatılır: “*Hidemat-ı devletin her nev’ine kesb-i i liyakat ve mekatib-i aliyede ikmal-i malumata tahsil-i liyakat eylemek üzere Avrupa liselerine muadil ve Fransız mektepleri programına mutabık olup, Türkçe ve Fransızcanın aynı derece tedris edilmesi gayesiyle açılmıştır.*”⁹

Galatasaray Lisesi’nin ilk müdürü M. De Salve de okulun gayesini şöyle ifade eder: “*Bu müessesenin tesisine hâkim olan muzaaf fikir şu idi: Biri memlekete ecnebi bir lisanla verilecek bir tedris idhal etmek, diğeri umumi hizmetlerde mütesavi haklarla istihdam*

⁶ Devellioğlu, *age.*, s. 963.

⁷ Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, C 1-2, s. 481.

⁸ Adnan Şişman, *Galatasaray Mekteb-i Sultanisinin Kuruluşu ve İlk Eğitim Yılları (1868-1871)*, İstanbul, 1989, s. 11; İhsan Sungu, “Galatasaray Lisesi’nin Kuruluşu”, *Belleten*, S 28, 1943, s. 315,324; Bayram Kodaman, *II. Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, Ankara, 1991, s. 134; Faik Reşat Unat, *Türkiye’de Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Ankara, 1964, s. 48; Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıcından 1993’e)*, İstanbul, 1993, s. 145.

⁹ Mahmud Cevad İbnüş’ Şeyh Nafi, *Maarifi Umumiye Nezaret-i Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı*, Yayına hazırlayan: Mustafa Ergün, Tayyip Duman, Sebahattin Arıbaş, Hüseyin Dilaver, Ankara, 2002, s. 95.

edilebilecek bütün vatandaşları hazırlamak için, yerli ırkları uzlaştırmak üzere ciddi bir teşebbüste bulunmak."¹⁰

1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi de her vilayetin merkezi olan şehir ve kasabada bir Mekteb-i Sultani açılmasını istiyordu (Madde: 40-46). İdadilerden sınavla mezun olanlar Osmanlı halkının hangi sınıfından olursa olsun, bu okula ücretle kabul olunacaktı.¹¹

Nizamname ile teşkil edilmek istenen ortaöğretim kurumlarının gerek İstanbul'da gerekse taşrada yaygınlaştırılması ve yapılandırılması ise ancak Sultan II. Abdülhamid döneminde hayata geçirilebilmiştir. Ancak sultaniler yaygınlaştıramamış ve ortaöğretimin ikinci kademesini oluşturan yedi senelik idadiler oluşturulmuştur.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde ise, mevcut yatılı idadilerdeki eğitim kalitesi yeterli bulunmadığından veya bu idadiler, Avrupa'daki liselere nazaran yetersiz bulunduğundan, 1910 yılından itibaren idadilerin sultaniyeye dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır. Sultanilerin, eğitim kalitesi Avrupa liselerinin seviyesinde olmak üzere, rüşdiye sınıflarından başka, her devresi üçer yıllık iki devreden ibaret olması ve mükemmel bir eğitim verilmesi planlanmıştı. Alınan bu kararla birlikte 14 Ekim 1910 tarihinde on iki idadi sultaniyeye dönüştürülmüştür. İlk etapta sultaniyeye dönüştürülen idadiler; İstanbul, Edirne, Adana, Aydın(İzmir), Üsküb, Bursa, Beyrut, Halep, Selanik, Trabzon, Mamüretülaziz ve Kastamonu idadileridir.¹²

1913 yılında, kalan yedi yıllık idadilerin de 1914 yılı başlangıcından itibaren sultaniyeye dönüştürülmesi kararı alındı. Böylece 1913-1914 ders yılı itibarıyla vilayetlerdeki yedi yıllık idadiler ve İstanbul'daki idadiler(toplam 23 idadi) sultaniyeye çevrilmiştir. Böylece sultanilerin sayısı 36'ya ulaşmıştır.¹³

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Maarif Vekaleti neşriyatından olan 1339 tarihli "Türkiye'de Orta Tahsil" başlıklı risaleye göre Osmanlı İmparatorluğundan ulus devlet Türkiye'ye intikal eden ortaöğretim mirası ise şu şekildeydi:

¹⁰ Sungu, *agm.*, s. 326-327.

¹¹ *Maarifi Umumiye Nizamnamesi*, Matbaa-i Amire, 1286; Yücel, *age.*, s. 10.

¹² Fatih Demirel, "II.Meşrutiyet'ten Sonra Osmanlı'da Orta Öğretim: Sultaniler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C XXVII, S 2, Aralık 2012, s. 342-343; Yücel, *age.*, s. 17.

¹³ Mehmet Ö. Alkan, *Tanzimattan Cumhuriyet'e Modernleşme Sürecinde Eğitim İstatistikleri 1839-1924*, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Tarih İstatistikler Dizisi, Ankara, 2000, s. 223, 268; Demirel, *agm.*, s. 344., Yücel, *age.*, s. 17.

II. Türkiye’de Orta Tahsil¹⁴

Türkiye’de tahsil devreleri

Türkiye’de tahsil devreleri üçe ayrılmıştır: İlk, orta, yüksek. Bu üç tahsil devreleri çocuklara ve gençlere verdikleri malumat ve terbiye itibarıyla ayrılır.

Yedi yaşından on altı yaşına kadar çocukları talim eden “ilk mektepler terbiye-i ulyayı ikmal eder. Şahsiyeti diniyeyi, daha doğrusu his diniyi vücuda getirir ve şakirdi daha sonraki tahsile hazırlar.”

12-16 yaşından yukarı gençlerin talim ve terbiyelerini deruhde eden orta mekteplerin birinci devrelerindeki tedrisat hiçbir zaman mazi ile alakadar ilimlerin vasıta-i istihsalatı değildir. Bunlarda yalnız hayata ve istikbale yarayan dersler takip olunur.

Mâ-verâf kadim, tarihî bilgiler ve lisanlar daha ziyade ihtisas ve meslek tahsillerine bırakılır. Mütévassıt devre mütévassıt insanları yetiştiren bir hayat-ı hakikiye mektebidir. Buradan çıkanlar hayata emniyetle atılabilmelidirler.

“Yüksek tedrisat, daima meslekleri tesis eder.”

Orta tahsil hangi mekteplerde verilir?

Orta tahsil mektepleri hâlihazırda idadiler ve sultanilerdir. “Halkçı bir cemiyette satılık ilm” olmadığı cihetle ilk ve orta tedrisatta talebeye verilecek malumatın maksadsızlıktan kurtulmuş olması lazımdır. Aynı zamanda bu malumatı “sanat, ticaret ve ziraata veyahut yüksek mesleklere karşı tam bir hazırlık şeklinde tesis etmek mecburiyeti” vardır.

Mevcut orta tahsil müesseselerimizden idadilerde ruh malumat “sanat, ticaret ve ziraata” doğrudan doğruya hazırlamak, sultanilerde de “yüksek mesleklere karşı tam bir hazırlık” yapmaktır.

İdadilerde tedrisat

Mevcut idadilerimizde tedrisat programı şu mevad dersiyeyi ihtiva etmektedir: Malumatı umumiye dersleri; Ulumu Diniye, Malumatı Medeniye ve Hukukiye ve İktisadiye, Türkçe, Fransızca, Tarih, Coğrafya, Hesap, Cebir, Hendese, Malumatı Hikemiye ve Kimyeviye ve Tabiiye.

¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, Maarif Vekaleti Neşriyatından, *Türkiye’de Orta Tahsil*, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1339.

Bu malumatı umumiye derslerinden başka idadilerde malumat ve terbiye-i meslekiye vardır. İbtidaiyeden sonra üç sene tahsili ihtiva eden bu mektepler dört kısımdır. Umumi, zirai, sanai ve ticari.

Bu dört kısmın her birinde yukarıda gösterilen mevaddı dersiyeden başka atideki malumatı meslekiye de verilmektedir:

Umumi kısımda: Resim, Hattı Fransevi, El işleri (Marangozluk, Demircilik, Sanayii Ziraiye).

Zirai kısımda: Resm Hendsesi ve Ameli, Usul Muhasebe-i Zirai, Malumatı Sanayie, Nazariyatı Ziraiye, Makine, Ameliyat-ı Ziraiye, Kimya-yı Zirai veya Sanai.

Sanai kısımda: Resm Hendsesi ve Ameli, Malumatı Sanaiye, Makine, Elektrik Sanai, Ameliyatı Sanaiye.

Ticari kısımda: Resm Hendsesi ve Ameli, Hattı Türki, Coğrafya-yı İktisadi, Emtia-i Ticariye, Usul Muhasebe, Daktilografi, Malumatı Ticariye, Malumatı Sanaiye.

Nerelerde idadilerimiz vardır?

Mevcut idadilerimizin kısmı azami yalnız umumi kısmı ihtiva etmektedir. Bu idadilerin bir kısmı liva merkezlerinde, bir kısmı da ticaretgâh ve büyük kaza merkezlerindedir. İbtidai tahsilinden yüksek meslek tahsili görmek isteyen ibtidai mezunları nerede mevcut ise orada maarif vekaletince kabul edilmiş program ve teşkilat dahilinde idadi açılır.

Mevcut idadilerimizin adetleri ve kısımları şu cetvelde görülür:

	Umumi	Zirai	Sanai	Ticari	Yekûn
Kız	-	-	3	-	3
Erkek	30	6	2	1	39
Yekûn	30	6	5	1	42

Kız idadileri: Isparta, Ordu, Bolu'dadır.

Umumi kısmı ihtiva eden erkek idadiler: Aksaray, Akşehir, Adapazarı, Erzincan, Erbaa, Ergani Madeni, Ordu, Ünye, Bayburd, Bayezid, Burdur, Behisni, Bartın, Tokat, Çatalca, Hısnımansur, Düzce, Rize, Zile, Siirt, Sivrihisar, Sinop, Siverek, Kangırı, Giresun, Görele, Gümüşhane, Mardin, Malatya, Nevşehir.

Ziraat derslerini ihtiva eden idadiler: Zağfaranbolu, Karaman, Merzifon, Kırşehir, Karahisar Şarki, Kilis.

Sanayi derslerini ihtiva eden idadiler: Isparta, Yalvaç.

Ticaret derslerini ihtiva eden idadiler: Mersin.

İdadilerde kaç talebe vardır?

Mevcut idadilerimizde talebe istatistiği şudur:

	İbtidai	Tali	Yekûn
Kız	422	27	449
Erkek	2692	724	3416
	3114	751	3865

İdadilerden beklenen gayenin temami-i temini için idadilerimizi hakikaten birer meslek müessesesi hâline sokmak lazımdır. Sanat idadilerinde mutlaka Darülmesailer, atölyeler, ziraat idadilerimizde mutlaka laboratuvarlar, numune tarlaları bulunmak zaruridir.

Maalesef idadilerimizin ekseri bu vesaitte malik değildirler. Bu itibarladır ki elyevm idadilerimiz, tam birer meslek ve sanat müesseseleri halinde icrayı faaliyet edememektedirler.

Sultaniler

Kaç nevi sultani vardır?

1. Tam devreli sultaniler,
2. Yalnız devre-i evlali sultaniler,
3. Dokuz senelik kız sultanileri,
4. On senelik kız sultanileri,
5. Kız sanayi sultanileri.

1.Tam devreli sultaniler

Kısmı ibtidai ile birinci ve ikinci devreyi ihtiva eden bu sultanilerde müddeti tahsiliye şu suretle ayrılmıştır:

Kısmı ibtidai: Beş sene, birinci devre: Dört sene, ikinci devre: Üç senedir.

Bu suretle tam devreli sultanilerde müddet tahsil 12 seneye baliğ olmaktadır. Bu nev’ müesseselerimizin gayesi Darülfununa, yüksek meslek ve ihtisas mektep ve müesseselerine

talebe hazırlamaktır. Darülfununa girecek sultani mezunları “Bakalorya” imtihanına tabidir. Fakat harbi umumiden beri “Bakalorya” imtihanı tatbik olunmamaktadır.

Sultanilerin ikinci devrelerinin son iki senesi “funun” ve “edebiyat”a ayrılır. Bu fark edebiyatta “Arabi”, “Farisi”, “Tarih Kadim” derslerinin bulunmasından, fununda da bu derslerin yerine funun dersleri konulmuş olmasından neşet etmektedir.

Edebiyat müdavimleri Darülfunun edebiyat, hukuk... medreselerine, funun müdavimleri ise tıb ve fen... medreselerine hazırlanırlar.

Tam devreli sultanilerde mevad dersiyeye:

Tam devreli sultanilerin mevad dersiyesi şunlardır:

İbtidai kısmında: Kur’an-ı Kerim, Malumatı Diniye, Türkçe, Hat, Hesap, Hendese, Coğrafya, Tarih, Durusi Eşya, Malumatı Tabiiye (Hayvanat, Nebatat, Medeniyat, İlmü’l Arz, Hikmet, Kimya), Ulumu Riyaziye (Hesap, Hendese), Cebir, Müsellesat, Kozmografya, Mihanik, Resm Hattı), Usul Defteri, Lisan Ecnebi (Fransızca, İngilizce, Almanca), Hıfzıssıhha, Resim, Terbiye-i Bedeniye, Gına, Hukuk, İktisat.

Bu sultanilerin mezunlarına “Sultani Şehadetnamesi” verilir.

Tam devreli sultaniler nerelerdedir?

Tam devreli sultaniler ikisi İstanbul’da, on biri Anadolu’da bulunmak üzere on üç tanedir.

Adet	Bulunduğu Mahal	Leyli ve Nehari	Tedris olunan ecnebi lisanları	Şubeleri
1	Ankara	Nehari	Fransızca, Almanca	Funun, Edb.
2	İstanbul	Nehari, Leyli	Fr., Alm., İng.	Funun, Edb.
3	Kabataş (İst.)	Nehari, Leyli	Fr., Alm., İng.	Funun, Edb.
4	Adana	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.
5	Edirne	Nehari, Leyli	Fr.	Funun, Edb.
6	Erzurum	Nehari, Leyli	Fr.	Funun, Edb.
7	İzmir	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.
8	Bursa	Nehari, Leyli	Fr., İng.	Funun, Edb.
9	Sivas	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.

10	Trabzon	Nehari, Leyli	Fr., İng.,	Funun, Edb.
11	Kastamonu	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.
12	Konya	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.
13	Kayseri	Nehari, Leyli	Fr., Alm.	Funun, Edb.

2. Devre-i Evlali Sultaniler

Bu nev’ sultanilerin müddet tedrisiyesi beşi ibtidai, dördü tali olmak üzere dokuz senedir. İkmal edenler, Darülfunun yahut yüksek ihtisas mekteplerine girmek istedikleri takdirde tam devreli bir sultanide üç sene daha okumak mecburiyetindedirler. Bu sultanileri ikmal edenlere yalnız “Sultani Tasdiknamesi” verilir.

Devre-i Evlali Sultanilerde Mevaddı Dersiyе

Devre-i evlali sultanilerde kısmı ibtidai tedrisatı, tam devreli sultanilerin kısmı ibtidai tedrisatının aynıdır. Devre-i evlada okunan dersler şunlardır: Ulumu Diniye, Türkçe, Edebiyat, Arabi, Farsî, Tarih, Coğrafya, Ulum-i Tabiiye (Hayvanat, Nebatat, İlmü’l Arz, Hikmet, Kimya), Ulum-i Riyaziye (Hesap, Hendese, Cebir, Resm Hattı), Usul Defteri, Lisan Ecnebi (Fransızca), Resim, Terbiye-i Bedeniye, Gına.

Yozgat, Samsun, Bolu, Eskişehir, Denizli Sultanilerinde Almanca, Gaziantep Sultaniyesi’nde İngilizce dersleri Fransızcadan ayrı olarak gösterilmektedir.

Devre-i evlali sultaniler nerelerdedir?

Türkiye’de otuz iki devre-i evlali sultani vardır. Bunların sureti taksimi şudur:

Anadolu’da: 24

Trakya’da: 1

İstanbul’da: 7

Yekûn: 32

Anadolu’da bulunan devre-i evlali sultaniler: Amasya, Eskişehir, Urfa, Bitlis, Bolu, Biga, Teke (Antalya), Canik (Samsun), Çorum, Harput (Elaziz), Denizli, Diyarbakır, Silifke, Saruhan (Manisa), Gaziantep, Karesi, Karahisar Sahip, Kocaeli (İzmit), Kütahya, Maraş, Menteşe, Niğde, Van, Yozgat Sultanileridir.

Trakya’da: Yalnız Kırkkilise Sultanisi açılmıştır. Kısmı ibtidaisi ile tali birinci sınıfı bu sene teşkil etmiştir.

İstanbul’da: Üsküdar, Gazi Osmanpaşa, Davutpaşa, Kadıköy, Mercan, Nişantaşı, Vefa nehari devre-i evlali sultaniler vardır.

Dokuz senelik kız sultanileri

İzmir, Edirne vilayetleri Yunan işgalinden kurtarıldıktan sonra vilayati müstahlise ve Trakya bütçelerine, İzmir ve Edirne için dokuz senelik bir kız sultanisi tahsisatı da vaz’ olunmuştu.

İzmir’de teşrinievvel 1338’de, Edirne’de 1339 Şubat’ında birer kız sultanisi küşad olunmuştur. Bu kız sultanilerimizin müddeti tahsilileri, idareleri, müfredat programları devre-i evlali sultanilerimizle hemen hemen aynıdır. Yalnız bu sultanilere kadınlara ait meşguliyetlerden: Dikiş, biçki ile tabahat ilave olunmuştur.

Edirne’de, devre-i taliyeye talebe bulunmadığından bu sene, yalnız kısmı ibtidaisi teşkil edebilmiştir.

On senelik kız sultanileri

Bu nev’, on senelik kız sultanileri yalnız İstanbul’da vardır. Adedi beştir.

1.	Çamlıca	Leyli ve nehari	Fransızca	Almanca, İngilizce
2.	Kandilli (Adile Sultan)	”	Fransızca	Almanca, İngilizce
3.	Erenköy	Leyli ve nehari	Fransızca	Almanca, İngilizce
4.	İstanbul	Yalnız nehari	Fransızca	Almanca, İngilizce
5.	Bezmi Alem	Yalnız nehari	Fransızca	Almanca, İngilizce

On senelik kız sultanilerinde mevaddı dersiyе

On senelik kız sultanilerinin beş senesi kısmı ibtidai, diğer beş senesi de kısmı talidir. Kısmı ibtidaide şu dersler okunuyor: Kur’an-ı Kerim ve Malumatı Diniye, Türkçe, Hat, Hesap, Hendese, Coğrafya, Tarih, Durusu Eşya ve Malumat-ı Tabiiye, Malumat-ı Ahlakiye ve Medeniye, El İşleri ve Resim, Gına (Musiki), Terbiye-i Bedeniye.

Tali kısımda ise mevaddı dersiyе şunlardır: Ulum-u Diniye, Türkçe, Tarih, Coğrafya, Malumatı Tabiiye ve Sihhiye, Malumatı Hikemiye ve Kimyeviye, Malumatı Ahlakiye ve Medeniye, Hesap, Cebir, Hendese, Kozmografya, İktisat Beyti, Terbiye-i Etfal, Lisani Ecnebi

(İngilizce, Fransızca, Almanca), Gına, Musiki, Resim, Terbiye-i Bedeniye, Dikiş ve Biçki, Nakış ve Tabahat.

Bu sultanilerin mezunları bila-ımtihan Darülfünun’un muhtelif medreselerine kabul edilmektedirler.

Kız sanayi sultanileri

Kız sanayi sultanileri yalnız İstanbul’da vardır. Biri Seçuk Hatun diğeri Üsküdar Kız Sanayi Sultanisidir. Bu sultaniler, mevaddı dersiyeye itibarıyla dokuz-on senelik kız sultanilerinden çok ayrılırlar.

Beş senelik kısmı ibtidai ile dört senelik kısmı taliden ibaret olan bu sultanilerin kısmı ibtidaileri kız sultanilerinin kısmı ibtidailerine muadildir. Kısmı talide ise şu dersler okunmaktadır: Kur’an-ı Kerim, Ulum-u Diniye ve Siyer, Türkçe, Tarih ve Coğrafya, Hesap Ameli, Mebadi-i Ticaret, Hendese, Resm Hattı, Malumat-ı Fenniye ve Teknoloji, Fizyoloji ve Hıfzısıhha, Fenni terbiye, Fransızca, Resim, Terbiye-i Bedeniye.

Talebeye malumatı umumiye veren bu derslerden başka sırf mesleğe ait olmak üzere şu dersler ve meşguliyetler de vardır: Elbise dersleri, çamaşır dersleri, nakış dersleri, Resim, Terkiyat-ı Tezyiniye, çamaşır yıkama, leke tathiri, kola, ütü, tezyinat (Başlık, çiçek, çanta vs.).

Tali mekteplerin bütçeleri ve idareleri

Tali mekteplerin bir kısmı bütçe itibarıyla vilayetlere, bir kısmı da doğrudan doğruya vekâlete merbuturlar. İdadilerin masrafları ve maaşları hemen tamamen muvazene-i hususiyeden, sultanilerin de hepsinin maaşları ve masrafları muvazene-i umumiyeden temin olunmaktadır.

Bütün sultani mektepleri için 1338 senesi tarafındaki şu masraf ihtiyar olunmuştur.

Maaş	Masraf	Levazım Tesisi	İnşaat ve Tamirat	Yekûn
142981	152070	22220	28500	345771

Bu yekûnun içinde tahsisat-ı fevkalade dâhil değildir.

İdadilerin heyeti idaresini bir müdür, bir müdür muavini, bir kâtip ve hesap memuru teşkil etmektedir. Nehari sultanilerde bir müdür, bir yahut iki müdür muavini, bir kâtip ve hesap memuru vardır.

Leyli sultanilerin ihtiyaçlarına göre heyet idare azası müteaddit olabilir. Fakat her leyli sultanide, bir müdür, üç müdür muavini, bir mutemet, bir kâtip, bir depo ve ambar memuru, bir imam vardır. Bundan başka bazı sultanilerde görülen lüzum üzerine ayrıca alat ve edevatı dersiyeye muhafızı, muid istihdam olunmaktadır.

Leyli sultanilerde birer revir de vardır. Umuru sahiha ve tabip ile hasta bakıcı tarafından tedvir olunur.

Tedrisat, kısmı tali ve ibtidai muallimlerine mevdu'dur (tevdî olunmuştur). Muallimlerin bir kısmı daimi, bir kısmı da seyyardır.

Emr terbiye ile müdür, muallimler, talimatname-i mahsusuna nazaran mükelleftirler.

Sultani müzeleri, Darü'l Mesailer, kütüphaneler

Maarif vekâleti her sultani mektebinde bir asarı atika müzesinin vücuda getirilmesini tebliğ etmiştir (Teşrinisani 38, Numro:170). Bu tebliğden sonra şimdiye kadar Adana, Kayseri, Sivas, Trabzon, Kütahya, Diyarbakir, Maraş, Çorum Sultanileri'nde birer asarı atika müzesi vücuda getirilmiştir. Bu müzeler muhteviyatı itibarıyla şimdi, henüz mütevazidirler fakat tedricen zenginleşmektedirler.

“Her dershanenin yanında küçük bir Darülmesai, bir tatbikat hücresi bulundurmaya” (8 Mart 39 tarihli ve 3952/348 numrolu tamim) mekteplerin hayatı hakikiye mektebi hâline girmesi için elzem ad eden maarif vekâleti her sultani mektebinde bir alat ve edevatı dersiyeye salonu bulundurmaya çalıştığı gibi tetebbu' ve tedkiki teşvik üzere bir kütüphane de vücuda getirmektedir. Tam devreli sultani mekteplerinde ayrı ayrı hikmet ve kimya laboratuvarları tesis olunmaktadır.

Sultanilerde ve idadilerde terbiye esasları

Bütün mekteplerimizde olduğu gibi sultani ve idadi mekteplerinde de terbiye esasları maarif vekâletinin 8 Mart 39 tarihli ve 3952/348 nolu tamiminde tasrih olunmuştur. Bu tamimde denilir ki: Tarihinden bugünkü hakikatlerden mülhem olarak terbiye esaslarını şu umdeler üzerinde temerküz etdirmeliyiz:

1. Harici düşmanlar çoktur. Memleket dâhilinde kuvvetli bir hissi millî ile ittihad etmeye muhtacız. Muhtelif kanaatlerin, yahut meslek firkalarının millî kardeşliğe ve memleket sevgisine müessir olmamasını yarınki terbiyemizde bir nokta-i hareket ad edeceğiz. Kendi millî varlıklarına muhalif bulunmayan her içtihadı hürmetkâr olmalıdır.

2. İktisadi inkılaplar pek yakındır. Tehlikenin nerelerden geldiğini ihtiyatkâr bir görüşle ihata ettikten sonra onu azm ve temkinle karşılayacak, memleketi iktisadi bir esaret altında bırakmayacak dimağlar mekteplerde hazırlanacaktır. Bunun için gençliği çalışmak fikri ve istihsal gayesiyle yetiştirmek ve onlara istihsal vasıtalarını vermek meslekini takip edeceğiz.

3. Manen yorgun bir medeniyetin karşısındayız. Her yıkılan müessesenin enkazı altından yeni mefkûreler doğacağını gençlik artık daha kati bir surette bilecektir. Şarkı, garbı işgal eden vekayiiin muvacehesinde ancak soğukkanlılığını ve iradeyi kudretini muhafaza edecek okumuş, yazmış bir neslin muzaffer olacağını yeni nesle telkin etmemiz lazımdır.

Yarının mekteplerinde hâkim olacak terbiye düsturunu son bir sözle telhis için şunu söyleyebiliriz: “Biz her şeyde kuvvet ve azm sahibi olacağız; çünkü daima siyanet edilecek haklarımız, millî, medeni, insani mefkurelerimiz vardır. Zaaf bütün seyyiatın anasıdır. Kuvvetlilik insana mesuliyeti, itimat nefis ve hakları himaye etmeyi öğretir.

Bu esaslar dâhilinde terbiyeye istikamet vermek mektep heyet idare ve talimiyelerinin vazifeleridir. Muallimlerin selta-i ilmiyeleri itibarıyla terbiyede daha ehl oldukları cihetle terbiye işi bilhassa muavinlik vazifesini deruhde etmiş muavinlere tevdi olunmuştur.

Şu kadar var ki hâkimiyeti milliye esası, bütün efradı milletin küçük yaştan itibaren iradelerini hüsn isti’mal edecek bir hâlde yetişmelerini istilzam ettiğinden emr terbiyede talebenin mesaisinden istifade olunabilir. Bu mühim noktada mektep idare ve talim heyetlerine esas hareket olmak üzere sultani talimatnamesine şu madde ilave olunmuştur: “Tali devrelerde meclis inzibatın intihabıyla her sınıftan ayrılacak güzide bir şakird arkadaşlarının inzibat ve idaresi hususunda muavinlere yardım ettirebilir.”

Sultanilerde ne kadar talebemiz vardır?

Sultanilerde 38-39 sene-i dersiyesi zarfında mevcut talebenin istatistikleri şudur:

1. Tam devreli sultaniler

	İbtidai	Birinci devre	İkinci devre	Yekûn
Ankara	200	72	17	289
İstanbul	328	219	40	597
Kabataş	204	134	25	363
Adana	230	98	14	342
Edirne	126	27	1	154

Erzurum	278	60	3	341
İzmir	185	158	12	355
Bursa	275	70	13	358
Sivas	117	91	20	228
Trabzon	376	130	20	526
Kastamonu	113	64	26	203
Konya	212	90	22	324
Kayseri	172	72	23	267
Yekûn	2826	1285	236	4347

2. Yalnız devre-i evlali erkek sultaniler

	İbtidai	Birinci devre	Yekûn	Anadolu'dakiler
Amasya	136	37	173	
Eskişehir	196	38	234	
Urfa	117	44	161	
Bitlis	117	7	124	
Bolu	77	39	116	
Biga	137	7	144	
Teke	131	40	171	
Canik	156	34	190	
Çorum	-	18	18	
Harput	117	65	172	
Denizli	201	51	252	
Diyarbakir	188	42	230	
Silifke	100	21	121	
Saruhan	156	22	178	
Gaziantep	61	66	127	
Karesi	149	30	179	
Karahisar Sahib	70	20	90	

Kocaeli	135	16	151	
Kütahya	114	20	134	
Maraş	125	27	152	
Menteşe	175	22	207	
Niğde	270	43	313	
Van	105	9	114	
Yozgat	154	42	196	
Kırkkilise	74	6	80	Trakya’da
Üsküdar	172	156	328	İstanbul’da
Gaziosmanpaşa	153	97	250	
Davudpaşa	192	68	260	
Kadıköy	444	116	560	
Mercan	275	125	400	
Beşiktaş	267	46	314	
Vefa	218	206	424	
Yekûn	4998	1580	6578	

3. Dokuz senelik kız sultanileri

Sultaninin adı	İbtidai	Tali	Yekûn
Edirne	98	6	104
İzmir	74	24	98
	172	30	202

4. On senelik kız sultanileri

Sultaninin adı	İbtidai	Tali	Yekûn
Erenköy	227	111	328
İstanbul	-	151	151
Bezmialem	360	124	484
Çamlıca	152	120	272
Kandilli	188	100	288

	927	606	1533
5. Kız sanayi sultanileri			
Sultaninin adı	İbtidai	Tali	Yekûn
Üsküdar	194	54	248
Selçukhatun	179	67	246
	373	121	294

Tali mekteplerde kabul şartları ve ücretler

Gerek idadi, gerek sultani mekteplerine tam essihha çocuklar başlarıyla ve derece-i tahsilleri ile mütenasip sınıflara kabul olunurlar.

İdadi mektepleri meslek müesseseleri oldukları için müdavimleri sultani mekteplerine nakletmek istedikleri takdirde sultani müfredat programlarına göre sultani derslerinden imtihan olmaya mecburdurlar.

İdadiler hemen umumiyetle neharidirler. Gerek idadilerde ve gerek sultanilerde nehari talebeden senede üç taksitte istifa olunmak üzere altı lira alınmaktadır. Leyli ücreti yine üç taksitte alınmak üzere senede doksan liradır.

Leyli talebeden bir kısmının bütün masarısını tamamen devlet deruhte eder. Bunların miktarı ücretli leyli talebeye nazaran bir nisbet muayyeneyi tecavüz edemez.

III. Sonuç

Osmanlı Devleti'nde ortaöğretim kurumlarının başlıcalarını idadiler ve sultaniler oluşturmaktadır. İdadiler orta ve yüksek dereceli mekteplere talebe hazırlayan kurumlarken, sultaniler idadilerden mezun olanların kabul edildiği orta dereceli okullardır. II. Mahmud ve Tanzimat Dönemi'nde başlatılan reform girişimleriyle belirlenen hedefler doğrultusunda gerek II. Abdülhamid döneminde gerekse II. Meşrutiyet Dönemi'nde bu meyanda birçok okul açıldı ve Kurtuluş Savaşı sonrası ulus devlete bunlar miras olarak kaldı. Ele aldığımız "Türkiye'de Orta Tahsil" adlı risale bu mirası en güzel şekilde yansıtmaktadır.

Buna göre: İlk tahsil his diniyi vücuda getirip daha sonraki tahsile hazırlarken, 12-16 yaşından yukarı gençlerin talim ve terbiyelerini deruhte eden orta mektepler hayata ve istikbale hazırlamaktadır. Öğrenci idadilerde "sanat, ticaret ve ziraata" doğrudan doğruya hazırlanırken, sultanilerde de "yüksek mesleklere" hazırlık yapmaktadır. Büyük kısmı umumi olan idadiler

yurt sathına yayılmıştır ve öğrenci sayısı 3865’e ulaşmıştır. İdadileri birer meslek müessesesi hâline sokmak lazımdır. Sultaniler, Tam Devreli, Yalnız Devre-i Evlali, Dokuz Senelik, On Senelik ve Kız sanayi Sultanileri olmak üzere beş çeşittir.

12 senelik Tam Devreli Sultaniler’in gayesi yüksek meslek ve ihtisas mektep müesseselerine talebe hazırlamaktır. İkinci devrelerinin son iki senesi “Funun” ve “Edebiyat” diye iki kısma ayrılır. Edebiyat’a devam edenler, Darülfunun Edebiyat, Hukuk... medreselerine, Funun’a devam edenler ise Tıp, ve Fen... medreselerine hazırlanır. Tam Devreli Sultaniler ikisi İstanbul’da on biri Anadolu’da on üç tanedir. Mezunlarına “Sultani Şehadetnamesi” verilir.

9 senelik Devre-i Evlali Sultanileri bitirenler Darülfunun veya yüksek ihtisas mekteplerine girmek istedikleri takdirde üç sene daha okumalıdır. Mezunlarına “Sultani Tasdiknamesi” verilir. Devre-i Evlali Sultanileri yurt sathına yayılmış olup, sayısı otuz ikidir.

Dokuz senelik Kız Sultanileri idareleri, müfredat programları Devre-i Evlali sultanilerle hemen hemen aynıdır. Yalnız, kadınlara ait meşguliyetler konmuştur.

İbtidai ve Tali kısımlarından oluşan On Senelik Kız Sultanileri yalnız İstanbul’da olup, adedi beştir. Bura mezunları imtihansız Darülfunun’a kabul edilir.

Kız Sanayi Sultanileri İstanbul’da ve iki tanedir. İbtidai kısmı kız sultanilerinin ibtidai kısmına denktir. Tali kısımda ise mesleğe dair dersler vardır.

Tali mekteplerin bir kısmı bütçe itibarıyla vilayetlere bir kısmı doğrudan vekâlete bağlıdır. 1338 senesi masrafları 345771 liradır. İdare heyeti de müdür, müdür muavini, bir kâtip ve hesap memurundan oluşmaktadır.

Maarif vekâleti her sultani mektebinde bir eski eserler müzesi, bir Darülmesai ve bir kütüphane meydana getirilmesini istemiş ve birçok sultanide bu gerçekleşmiştir. Tam Devreli Sultanilerde laboratuvarlar da tesis olunmaktadır.

Sultani ve idadilerde terbiye esasları, Maarif Vekaleti’nin 8 Mart 1339 (8 Mart 1923) tarihli ve 3952/348 nolu tamiminde belirtilmiştir. Buna göre: Memleket dâhilinde millî duyguya ve birliğe ihtiyaç vardır. Gençlik çalışmak ve üretmek fikriyle yetiştirmelidir. Her şeyde kuvvet ve azim sahibi olunmalıdır. Bu esaslar dâhilinde terbiyeye istikamet vermek mektep heyet idare ve talimiyelerinin vazifeleridir.

Sultanilerde 38-39 sene-i dersiyesi zarfında Tam Devreli Sultanilerde muhtelif vilayetlerde ibtidailerde 2826, birinci devrede 1285, ikinci devrede 236 ve toplamda 4347 talebe

vardır. Yalnız Devre-i Evlali Erkek Sultanilerinde muhtelif vilayetlerde, ibtidaide 4998, birinci devrede 1580 olmak üzere 6578 talebe vardır. Dokuz Senelik Kız Sultanilerinde; Edirne ve İzmir'de ibtidaide 172, talide 30 olmak üzere 202 talebe vardır. On Senelik Kız Sultanilerinde; Hepsî İstanbul'da olmak üzere ibtidaide 927, talide 606 olmak üzere 1533 talebe vardır. Kız Sanayi Sultanilerinde; İstanbul'da iki okulda, ibtidaide 373, talide 121 olmak üzere 294 talebe vardır.

Gerek idadi, gerekse sultani mekteplerine sıhhat durumu ve derece-i tahsilîyesinin uygunluğuna göre öğrenci kabul olunur. Sultaniye geçmek isteyen idadi talebesi sultani müfredatından imtihan olur. İdadiler umumen gündüzlüdür. Gündüzlü talebeden üç taksitte altı lira alınır. Yatılı ücreti de üç taksit olmak üzere doksan liradır. Yatılı talebeden bir kısmının bütün masrafını devlet karşılar.

Nitekim 1923-1924 (1339-1340) eğitim yılı istatistikleri (Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti 1339-1340 ders senesi ihşaiyat mecmuasından alınmıştır, Maarif Vekâleti İhşaiyat Müdüriyeti tarafından neşrolunmuştur-İstanbul, Matbaa-i Amire, 1341) ilgili risalede verilen bilgi ve istatistiklerle karşılaştırıldığında istatistiksel uygunluk dikkat çekmektedir.¹⁵

Sonuç itibarıyla Osmanlı ortaöğretim kurumları olan idadiler ve sultaniler, Cumhuriyetin ilanıyla 1923-1924 öğretim yılından itibaren bir kısım değişikliklerle ortaokul ve liselere dönüşmekle birlikte mekteplerin yapısı, öğretim süresi, programları, nicelik ve nitelikleri itibarıyla imparatorluktan ulus devlete miras olarak kalmış ve Cumhuriyet sonrası ortaöğretim kurumlarının temelini oluşturmuştur.

Kaynaklar

Akyüz, Y. (1993). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*. İstanbul.

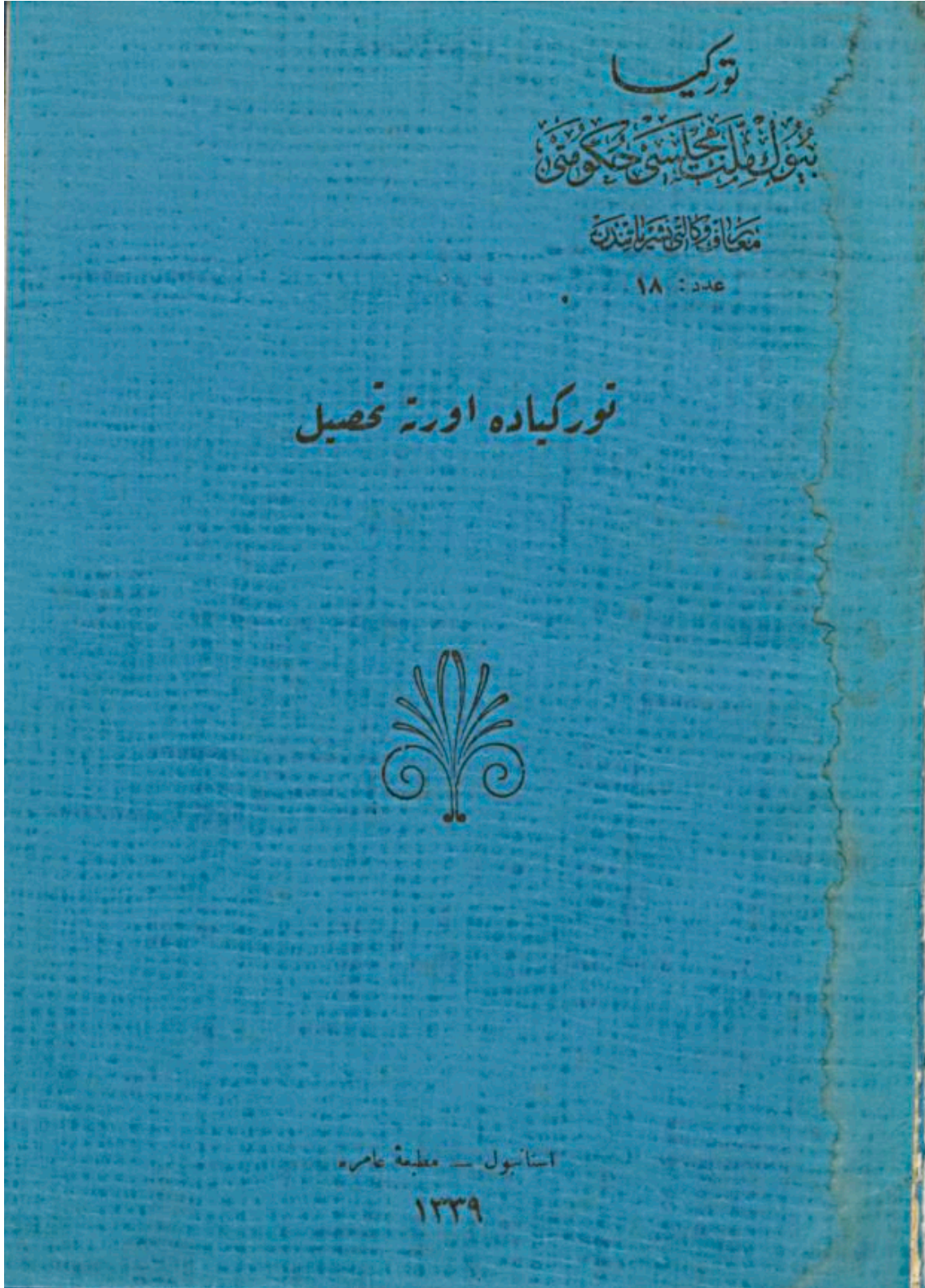
Alkan, Mehmet Ö. (2000). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Modernleşme Sürecinde Eğitim İstatistikleri 1839-1924. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Tarihi İstatistikleri Dizisi, Ankara.

Bilim, Cahit Y. (2002). *Türkiye'de Çağdaş Eğitim Tarihi (1734-1876)*. Eskişehir.

Cihan, A. (2004). *Reform Çağında Osmanlı İlimiye Sınıfı*. İstanbul.

¹⁵ Alkan, *age.*, s. 289, 290-292, 304-307.

- Demirel, F. (2012). II. Meşrutiyet’ten Sonra Osmanlı’da Orta Öğretim: Sultaniler, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVII(2).
- Devellioğlu, F. (1995). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- Ergin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*, C 1-2-3-4. İstanbul.
- Kodaman, B. (1991). *II.Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Ankara.
- Kodaman, B. ve Saydam, A. (1992). Tanzimat Devri Eğitim Sistemi, *150. Yılında Tanzimat*, Ankara.
- Maarif-İ Umumiye Nizamnamesi. (1286). Matbaa-i Amire.
- Mahmud Cevad İbnü’ş Şeyh Nafî, (2002). *Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı*. Yayına Hazırlayan: Mustafa Ergün, Tayyip Duman, Sebahattin Arıbaş, Hüseyin Dilaver), Ankara.
- Öztürk, C., İdadi, *T.D.V.İ.A.*, C 21.
- Sakaoğlu, N. (1993). *Osmanlı Eğitim Tarihi*. İstanbul.
- Somel, Selçuk A. (2010). *Osmanlı’da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin-The Modernization of Public Education in the Ottoman Empire 1839-1908 Islamization, Autocracy and Discipline*. (çev. Osman Yener). İstanbul.
- Sungu, İ. (1943). Galatasaray Lisesi’nin Kuruluşu. *Bellekten*, sayı: 28.
- Şişman, A. (1989). *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi’nin Kuruluşu ve İlk Eğitim Yılları (1868-1871)*. İstanbul.
- Tutsak, S. (2002). *İzmir’de Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*. Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, (1339). *Türkiye’de Orta Tahsil*, Maarif Vekaleti Neşriyatından, İstanbul, Matbaa-i Amire.
- Unat, Faik R. (1964). *Türkiye’de Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*. Ankara.
- Yücel, Hasan A. (1994). *Türkiye’de Orta Öğretim*. Ankara.

تورکیاده اورته تحصیل

تورکیاده تحصیل دوره لری :

تورکیاده تحصیل درجه لری اوچه آیرلمشدر : ایلک، اورته، یوکسک. بو اوچ تحصیل دوره لری چوجوقلره و کنجلره و بردکلری معلومات و تربیه اعتباریه آیریلیر .
یدی یاشندن اون آلتی یاشنه قدر چوجوقلری تعلیم ایدن « ایلک مکتبلر تربیه اولیه بی اکیال ایدر . شخصیت دینه بی ، داها طوغریسی حس دینی بی وجوده کتیر . و شاگردی داها سوکره کی تحصیل حاضرلار . »
۱۶-۱۲ یاشندن یوقاری کنجلرک تعلیم و تربیه لری درعهده ایدن « اورته مکتبلرک برنجی دوره لرده کی تدریسات هیچ بر زمان ماضی ایله علاقه دار علملرک واسطه استحصالاتی دکلدیر . بونلرده یالکیز حیاته واستقباله یارایان درس لر تعقیب اولونور . ماورائی، قدیم ، تاریخی بیلگیلر ولسانلر داها زیاده اختصاص و مسلک تحصیلرینه بر اقیلیر . متوسط دوره متوسط انسانلری یقشدیرن بر حیات حقیقه مکتیدر . بورادن چیقانلر حیاته اهنیتله آتیلا بیلمه لیدرلر . »
« یوکسک تدریسات ، دائمی مسلک لری تأسیس ایدر . »

اورته تحصیل هانکی مکتبلرده و بریلیر ؟

اورته تحصیل مکتبلری حال حاضرده اعدادیلر و سلطانیلردر . « خلقجی بر جمعیتده مسائلیق علم ، اولمادینی جهته ایلک و اورته تدریساتده طلبیه و بریله جک معلوماتک مقصدسزلقدن قورتولمش اولماسی لازمدور . عینی زمانده بو معلوماتی « صنعت ، تجارت و زراعت و یاخود یوکسک مسلک لره قارشی تام بر حاضر لرق شکلنده تأسیس ایتمک مجبور تی » واردر . موجود اورته تحصیل مؤسسه لر مزدن اعدادیلرده روح معلومات « صنعت ، تجارت و زراعت » طوغرودن طوغرویه حاضر لامق ، سلطانیلرده ده « یوکسک مسلک لره قارشی تام بر حاضر لرق » یایمقدیر .

اعداد بزرگه در حساب

موجود اعداد بزرگه مزده ندر حساب پروغرامی سوماد در سببی احتوا اجمکده در :
 معلومات عمومی در ساری : علوم دینیه ، معلومات مدنی و حقوقیه و اقتصادیه ، توریکه
 فرانسجه ، تاریخ ، جغرافیا ، حساب ، جبر ، هندسه ، معلومات حکیمه و کیمیه و عیبه .
 بو معلومات عمومی در سارندن اشقا اعداد بزرگه معلومات و تریه مسلکده وارد . ابتدائین
 صوکره اوج سنه تحصیل احتوا ابدن بو مکتبدر دورت قسمدر : عمومی ، زراعی ،
 صناعی و تجاری .
 بودورت قسمک هر بزرگه بو قارنده کوسریلان مواد در سببین باشقا آیددی معلومات
 مسلکده و بر اجمکده در :
 عمومی قسمده : رسم ، خط فرانسوی ، ال ایشلری (مرالقولی) ، دیر جلیک ،
 صناعی زراعیه) .

زراعی قسمده : رسم هندسی و عملی ، اصول محاسبه زراعی ، معلومات صناعیه ،
 نظریات زراعیه ، ماکنه ، عملیات زراعیه ، کیمیا زراعی و یا صناعی .
 صناعی قسمده : رسم هندسی و عملی ، معلومات صناعیه ، ماکنه ، الکتریک صناعی ،
 عملیات صناعیه .
 تجاری قسمده : رسم هندسی و عملی ، خط ترکی ، جغرافیای اقتصادی ، آنته تجاریه ،
 اصول محاسبه ، داتیلو غرافی ، معلومات تجاریه ، معلومات صناعیه .

نورده اعداد بزرگه زارور ؟

موجود اعداد بزرگه قسم اعظمی بالکتر عمومی قسمی احتوا اجمکده در . بو اعداد بزرگه
 بر قسمی لوا مرکز لرنده ، بر قسمی ده تجارتگاه و بو بویک فضا مرکز لرنده در . ابتدائی
 تحصیلدن بو کسک مسلک تحصیل کورمک ایستین ابتدائی مآذونلری زرده موجود ایسه
 اوزاده معارف و کالنجو قبول ایدلش پروغرام و تشکلات داخلده اعدادی اجدیللیر .
 موجود اعداد بزرگه عددلری و قسملری شو جدولده کورولور :

عمومی	زراعی	صناعی	تجاری	یکون
۳۰	۶	۳	۱	۳۹
۳۰	۶	۵	۱	۴۲

فیز اعداد بزرگی : اسپارطه ، اوردو ، بولی دودر .

عمومی قسمی احتوا ابدن ارکک اعداد بزرگی : آقصرای ، آقصره ، آله بازاری ، ارزنجان ،
 ارابه ، ارغنی معنی ، اوردو ، اونیه ، بایورد ، بایزید ، بوردور ، حسنی ، بارطین ، توقاده
 چالجه ، حصنصور ، دوزجه ، رزه ، زبده ، سعد ، سوبرجصار ، سینوب ، سوبورک ،
 کنفری ، کبرسون ، کورده ، کوموشخانه ، ماردین ، ملاطیه ، نوشهر .
 زراعت در سارینی احتوا ابدن اعداد بزرگی : زعفرانبولی ، قره مان ، مرزپون ، قوشهر ،
 قرهحصار شرقی ، کلیس .

صناعی در سارینی احتوا ابدن اعداد بزرگی : اسپارطه ، یالواج .
 تجارت در سارینی احتوا ابدن اعداد بزرگی : مرسین .

اعداد بزرگه فاج طلمیز زارور ؟

موجود اعداد بزرگه طله ایستانتیقی شودر :

ابتدائی	تالی	یکون
۴۲۲	۲۷	۴۴۹
۲۶۹۲	۷۲۴	۳۴۱۶
۳۱۱۴	۷۵۱	۳۸۶۵

اعداد بزرگه دن بکله ییلن غایبک نامی نامینی ایچون اعداد بزرگی حقیقه بر مسلک
 مؤسسسی حاله صوفیق لازمدر . صنعت اعداد بزرگه مطلقا دارالمساعیر ، آتیهلر ، زراعت
 اعداد بزرگه مطلقا لا بوراواولر ، نمونه نازلاری بولونمق ضروریدر .
 معالسه اعداد بزرگه اکتری بو وساطت مالک دکادرلر . بو اعتبارده که ایوم
 اعداد بزرگه ، نام بر مسلک و صنعت مؤسسسی حالده اجرای فعالیت ابدده مکتده درلر .

جغرافیا، تاریخ - دروس اشیا، معلومات طبیعی، صحیح، اخلاقه و مذهبیه - ال ایشاری، رسم - غنا، تربیه بدنیه.

برنجی و ایکسچی دوره زرده: علوم دینیه - منطق و فلسفه - تورکجه، ادبیات - عربی، فارسی - تاریخ، جغرافیا - علوم طبیعی (حیوانات، نباتات، معدنیات، علم الارض، حکمت، کیمیا) - علوم ریاضیه (حساب، هندسه، جبر، مثلثات، فوژو جغرافیا، میخانیک، رسم خطی) - اصول دقتی - لسان اجنبی (فرانسجه، آنگلیجه، آلمانیجه) - حفظ الصحه - رسم - تربیه بدنیه، غنا - حقوق، اقتصاد.

بوسلطانلیک ماذونلریسه (سلطانی شهادتنامهسی) ویریلیر.

نام دوره سلطانیله زهره دورر ؟

نام دوره سلطانیله ایکسچی استابولده، اون بری آناطولوده بولونقی اوزره اون اوچدر :

عدد	بولونقی محل	لیلی و نهاری	تدریس اولان اجنبی لسانلری	شعبه لری
۱	آقره	نهاری	فرانسجه، آلمانیجه	فنون، ادبیات
۲	استابول	نهاری، لیلی	فرانسجه، آلمانیجه، انکلیجه	" " "
۳	قاپاش (استابول)	" " "	" " "	" " "
۴	آطنه	" " "	فرانسجه، آلمانیجه	" " "
۵	ادرنه	" " "	" " "	" " "
۶	ایضروم	" " "	" " "	" " "
۷	ازمیر	" " "	" " "	" " "
۸	بروسه	" " "	" " ، انکلیجه	" " "
۹	سوس	" " "	" " ، آلمانیجه	" " "
۱۰	طریزول	" " "	" " ، انکلیجه	" " "
۱۱	فستونی	" " "	" " ، آلمانیجه	" " "
۱۲	فونی	" " "	" " "	" " "
۱۳	قصری	" " "	" " "	" " "

سلطانی لر

فایده نوع سلطانی راورر ؟

- ۱ - نام دوره سلطانیله
- ۲ - بالکنر دوره اولالی سلطانیله
- ۳ - طقوز سنه ک فیز سلطانیله
- ۴ - اون " " "
- ۵ - فیز ضایع سلطانیله .

نام دوره سلطانیله

قسم ابتدائی ابله برنجی و ایکسچی دورر احتوا ابدن بوسلطانلیکده مدت تحصیلیه شو صورته ابراشدر :

قسم ابتدائی : ۵ سنه، برنجی دوره : ۴ سنه، ایکسچی دوره : ۳ سنه در .

بوصورته نام دوره سلطانیله مدت تحصیل (۱۲) سنه بالغ اولمقددر .

بویوع مؤسس مزملک نایبسی دارالقونیه، بوکسک مسلک و اختصاص مکسب و مؤسس لرینه

طلبه حاضر لاقدر . دارالقونیه کیره جک سلطان ماذونلری (باقالوریا) امتحانته تابع درلر .

فقط حرب عمومیدن بری (باقالوریا) امتحانی تطبق اولونماقدهدر .

سلطانیلیک ایکسچی دوره لرینک صولک ایکی سنسی (فنون) و (ادبیات) ، آذربایر .

بوفرق ادبیاتده عربی، فارسی، تاریخ قدیم درس لرینک بولونماسدن، قوندهده بو درس لرک

برینه فنون درس لری قونولش اولماسدن نشأت اچمکدهدر .

ادبیات مداوملری دارالقونیه ادبیات، حقوق ... مدرسه لرینه ، فنون مداوملری

ایسه طب و فن ... مدرسه لرینه حاضر لایرلر .

نام دوره سلطانیله مرار درسه

نام دوره سلطانیلیک مواد درسیمی شونلردر :

ابتدائی قسمنده : قرآن کریم ، معلومات دینه - تورکجه، خط - حساب، هندسه -

دوره اولی سلطانیه

بوتوع سلطانیه مدت تدریس بی (۵) ی ابتدائی (۴) ی ثانی اولی اوزده طغوز سندر . اجمال ابدنار ، دارالفنون ، یاخود پوستک اخصاص مکتبینه کرمک ایستدگری قهبرده نام دورلی برسلطایده اوچ سنه داها اوقومق مجبوریتده درل . بوسلطانیه اجمال ابدنار (سلطان نصدقهامسی) وریلبر .

دوره اولی سلطانیه مراد درسیه

دوره اولی سلطانیه مراد درسیه مدت تدریس بی (۵) ی ابتدائی (۴) ی ثانی اولی اوزده طغوز سندر . اجمال ابدنار ، دارالفنون ، یاخود پوستک اخصاص مکتبینه کرمک ایستدگری قهبرده نام دورلی برسلطایده اوچ سنه داها اوقومق مجبوریتده درل . بوسلطانیه اجمال ابدنار (سلطان نصدقهامسی) وریلبر .

تدریس سنک عینی در . دوره اولی اوزده طغوز سندر . اجمال ابدنار ، دارالفنون ، یاخود پوستک اخصاص مکتبینه کرمک ایستدگری قهبرده نام دورلی برسلطایده اوچ سنه داها اوقومق مجبوریتده درل . بوسلطانیه اجمال ابدنار (سلطان نصدقهامسی) وریلبر .

دوره اولی سلطانیه مراد درسیه

نور کباده (۳۲) دوره اولی سلطانیه مراد درسیه . بوتولک صورت تقسیمی شود :

آناطولوده :	۲۴
ترا کباده :	۱
استانبولده :	۷
بکون :	۳۲

آناطولوده بوتولان دورتا اولی سلطانیه : آمانیه ، اسکیشهر ، اورفه ، نیلیس ، بولی ، بیضا ، نیکه (آغالیه) ، جامیک (صامسون) ، چوروم ، خربوط (الغزیز) ، دکزلی ، دیابکر ، سلفک ، صاروخان (مغیسا) ، غازی عیناب ، قروسی ، قوهحصار صاحب ، قوجهالی (ایزیت) ، کواهیجه ، مرعش ، منشا ، نیگده ، وان ، یوزغاده سلطانیه در .

ترا کباده : بالکتر فرق کلبسا سلطانیه آجیایلمیش در . قسم ابتدائی ایه نالی برنجی صنغی بوسنه تشکل ایشدر .

استانبولده : اسکدار ، غازی عیناب ، داوود باشا ، قاضی کوی ، مرجان ، نشان طاشی ، وفا نهاری و دوره اولی سلطانیه واردر .

طغوز سنک نبر سلطانیه

ازمیر ، ادره و لایلی یونان اشغالیدن قورنارلقدن صوکره ولایت مستخلصه و ترا کباده و دجهلینه ، ازمیر و ادره ایچون طغوز سنک بر قبر سلطانیه تخصیصانده وضع اولونشدر .

ازمیرده تشرین اول ۳۸ ده ، ادره دهده ۳۹ شباطده بر قفر سلطانیه کشاد اولونشدر . بوتوع سلطانیه مرکز مدت تحصیلیه ، افاضه لری ، مفردات پروغراملری دوره اولی سلطانیه مرکز جان جان عیندر . بالکتر بوسلطانیه قادیانغه عالم مشغولیندن : دیکیش ، بیجکی ایه طباحت علاوه اولونشدر . ادره دهده ، دوره نالیبه طالبه بولونمادیندن بوسنه ، بالکتر قسم ابتدائی تشکل ایدیه ایشدر .

اوزه سنک نبر سلطانیه

بوتوع ، اون سنک نبر سلطانیه بالکتر استانبولده واردر . عددی ایشدر .

۱	جامیجه	لیلی و نهاری	فرانسوزجه	آمانیه	انکیزجه
۲	تدیبللی (عادلہ سلطان)	، ، ،	، ، ،	، ، ،	، ، ،
۳	ارنکوی	، ، ،	، ، ،	، ، ،	، ، ،
۴	استانبول	بالکتر نهاری	، ، ،	، ، ،	، ، ،
۵	بزم عالم	، ، ،	، ، ،	، ، ،	، ، ،

اوزه سنک نبر سلطانیه مراد درسیه

اون سنک نبر سلطانیه ایش سنه بی قسم ابتدائی ، دیگر ایش سنه بی قسم ایدر . قسم ابتدائیده شو درسار اوقونور : قرآن کریم و معلومات دینی ، تورکجه ،

خط و حساب ، هندسه ، جغرافیا ، تاریخ ، دروس اشیا و معلومات طبیعه ، معلومات اخلاقه و مدنیه ، آل ایشلری و رسم ، غنا (موسیقی) ، تربیه بدنیه .

تالی قسمده ایسه مواد درسیه شولردر : علوم دینیه ، تورکجه ، تاریخ ، جغرافیا ، معلومات طبیعه و صحیح ، معلومات حکمه و کیمویه ، معلومات اخلاقه و مدنیه ، حساب ، جبر ، هندسه ، فوژوموغرافیا ، اقتصاد بیی ، تربیه اطفال ، لسان اجنبی (انگلیزجه ، فرانسیزجه ، آلمانیجه) ، غنا ، موسیقی ، رسم ، تربیه بدنیه ، دیکیش و سنجکی ، نقش و طباحت .
بوسلطایرک مآذولتری بلا امتحان دارالفتوای مختلف مدرسه لرینه قبول ایلدلمکده درلر .

فیز صناع سلطانی

فیز صناع سلطانی بالکتر استانیولده وارد . بری سلجوق خاتون ، دیکری اسکدار فیز صناع سلطانیسیدر . بوسلطایرک ، مواد درسیه اعتبارله طفوز و اون سنهک فیز سلطانیلرین جوق ایرایلر .

بیش سنهک قسم ابتدائی ایله (۴) سنهک قسم تالیدن عبارت اولان بوسلطایرک قسم ابتدائی فیز سلطانیلرینک قسم ابتدائی لرینه معادلدر . قسم تالیده ایسه شولدرسلر اوقونقدهدر : قرآن کریم ، علوم دینیه و سیر ، تورکجه ، تاریخ و جغرافیا ، حساب عملی ، مادی تجارت ، هندسه ، رسم خطی ، معلومات قیه و تکنولوژی ، فیز و بولوی و حفظ المسجده ، فن تربیه ، فرانسیزجه ، رسم ، تربیه بدنیه .

طیبه به معلومات عمومیه و رهن بودرلرین باشقا صرف مسلکله تألیف اولوق اوزره شولدرسلر و مشغولیتلرده وارد :

البسه درسلی ، چاشنی درسلی ، نقش درسلی ، رسم ، ترکیات تربیه ، چاشنی بیقاده ، لکه نظهری ، قولا ، نونو ، تربیات (باشلق ، جیچک ، چالطه و ساره) .

تالی مکتبیرک بوردرلی دارالدری

تالی مکتبیرک بر قسمی بودجه اعتبارله لابناره ، بر قسمی ده طوخرودن طوخرویه و کاکت مر بو طدرلر . اعدادیلرک مصرقلری و معاشلوی همان آیتانما موازنه خصوصیه دن ، سلطایرکده هبسنک معاشلوی و مصرقلری موازنه عمومیه دن تأمین اولونقدهدر .

بوئون سلطانی مکتبیرلی ایچون ۱۳۳۸ سنهسی طرفندهکی شسو مصرف اختیار اولمشدر :

معاش	مصرف	لوازم	تأسیسه	انشآت	و تعمیرات	بکون
۱۴۲۹۸۱	۱۵۲۰۷۰	۲۲۲۲۰	۲۸۵۰۰	۳۴۵۷۷۱		لبرا

بو بکونک ایچنده تخصیصات فوق العاده داخل دکار .

اعدادیلرک هبنت اداره سنی برمدیر ، برمدیر معاونی ، برکاتب و حساب مأموری تشکیل ایلدلمکدهدر . نهاری سلطانیلرده برمدیر ، بر و یاخود ایکی مدیر معاونی ، برکاتب و حساب مأموری وارد .

لیلی سلطانیلرک احتیاجلرینه کوره هبنت اداره اعضای متعدد اولایلیر . فقط هر لیلی سلطانیده ، برمدیر ، اوج مدیر معاونی ، برمدیر ، برکاتب ، بر بوی و آنبار مأموری ، برامم وارد . بویدن باشقا بعض سلطانیلرده کورولن لزوم اوزرینه آیریمجه آلات و ادوات درسیه محافظی ، معبد استخدام اولونقدهدر .

لیلی سلطانیلرده بر (زهوبر) ده وارد . امور صحیه بر طبیب ایله خسته باچی طرفندن تدویر اولونور .
تدریسات ، قسم تالی و ابتدائی معلملرینه مودوعدر . معلملرک بر قسمی دائمی ، بر قسمی ده سباردر .

اسم تربیه ایله مدیر ، معاونلر ، معلملر ، فلهیاتانده مخصوصه نظرأ مکتفدرلر .

سلطانی مرزهرلی ، دارالسهابیرلی ، کتبلرلی

معارف و کاتبی هرسلطانی مکتبندره بر آثار عتیقه موزسنک وجوده کتبلر سنی تبلیغ ایلدلمکدهدر [۱] . بو تبلیغدن سوکره شمیدی به قدر آتانه ، قیصری ، سیواس ، طرزون ، کوناقیه ، دیاربکر ، مرعش ، چوروم سلطانیلرنده بر آثار عتیقه موزسمی وجوده کتبلرلشددر . بوموزمار محتویاتی اعتبارله شمیدی ، هنوز یک متواضعدرلر ؛ فقدر تدریجاً زنگینلشمکدهدرلر .

[۱] نشرین ثانی ۳۸ ، نومرو ۱۷۰

« هر دو ساحتها يك باشند كوچوك بردار الماسی، بر تظلمات جرمی بولوندری» [۱]
مكتبلرک حیات حقیقه مکتبی حایه کبره می ایچون ازم عد ابدن معارف و کائناتی هر سلطانی
مکتبده بر آلا ت و ادوات درسه صالونی بولوندری ماه چالشدینی کی قسغ و تدقیق نشونق
انک اوزره بر کتبخانه و وجوده کتبره مکتبده . تام دوره لی سلطانی مکتبلرکده آری
آری حکمت و کیمیا لاپورا نوار لری تاسیس اولونمده در .

سلطانیه و امیر ایدرله نریه اساسی

بونون مکتبلرک تیزده اولدانی کی سلطانی و اعدادی مکتبلرکده نریه اساسی
معارف و کائنات ۸ مارت ۳۹ تاریخی و ۳۹۲۸ نوسرولی تعمیمده نصیرخ اولونمشدر .
بونعمیده دیابورکه :

« ناریچدن بو کونکی حقیقتلردن ملهم اوله کی نریه اساسی شوعده نر اوزرنده
تیزکز ایتدیرمه لی نر :

۱ - خارجی دشمنار چوقدره . مملکت داخلده قونلی برحس ملی ابله اتحاد ایتکه
محتاج . مختلف قعاتلرک ، یاخود مسلک فرقلرینک ملی قارده سلک و مملکت سوکسه
موز اولاماسنی یاریسکی نریه مزده بر قضا حرکت عد ایده جکیز . کندی ملی وار تفریسه
مخالف بولونمایان هر اجهاده حرمتکار اولمالیدر .

۲ - اقتصادی انقلابلرک یقیندر . نهلهک نر زردن کلدیکنی اجهاطکار بر
کوروشه احاطه ایتدکن صوکره اونی عزیم و تمکینه قارشیلاچق ، مملکتی اقتصادی بر
اسارت آلتده بر افواجق دماغلر مکتبلرکده حاضر لاناچقدر . بونکچون کنجلیک چالشمق
فکری و استحصال غایسه له بئشدریمک و اولره استحصال واسطه لری بریمک مسلکی
تعقب ایده جکیز .

۳ - معنی بوعون بر مدینک قارشینده ز . هر یقینان مؤسسه لک اتقافی آلتدن
یکی مفکوره لر طوناجنی کنجلیک آرتیق داهاضفی بر صورتده بیله جکدر . شرقی ، غربی
اشغال ابدن و قایمک مواجه سنده انجق صوغوق قانبلنی و ارادی قدرنی محافظه ایده جک
اوقومش ، یازمش برسلک مظهر اولاجنی یکی نسه تلقین انجمن لازمدر .

[۱] ۸ مارت ۳۹ تاریخلی و ۳۹۲۸ نوسرولی تعیم .

« یاریسک مکتبلرکده حاکم اولاجق نریه دستورنی صوکر بر سوزله تلخیص ایچون
شونی سوبله سیایز :

« نر هر شیده فوت و عزیم صاحبی اولاجق ؛ چونکه دائما صیانت ایدله جک حقلریمز ،
ملی ، مدنی ، انسانی مفکوره لرمز واردر . ضعف بونون صیانتک آنا سیدر . قونلیک
انسانه مسئولیتی ، اعتقاد نفس و حقلری حایه ایچکی اوکرده بر . »

بو اساسلر داخلده نریه استقامت و بریمک مکتب هیئت اداره و تعلیم لریسک
وظیفه لریدر . معلملرک سلطه علمی لری اعتبارله نریه ده داها اهل اولدق لری جهته
نریه ایسی اخصاصه معاونتک وظیفه سنی در عهده آیش معاوقله تودیع اولونمشدر .

شوقدر وارکه حاکمیت ملیه اسامی ، بونون افراد مملکت کوچوک باشدن اعتباراً
اراده لری حسن استعمال ایده جک بر حلاله بنشمه لری استلزام ایتدیکندن امر نریه ده
طلبه لک مساعیتلردن استفاده اولونایایر . بومهم نقطه ده مکتب اداره و تعلیم هیئت لریسه
اساس حرکت اولق اوزره سلطانی تعلیماتنا سه شوماده علاوه اولونمشدر :

« نالی دوره لرده مجلس انضباطک انتخابیه هر صنفدن آریلاچق کزیده برر شا کرد
ارقاد اشرافینک انضباط و اداره سی خصوصنده معاونتله یارویم ایتدیرله سیایر . »

سلطانیه نر قورر طهرمز واردر ؟

سلطانیه لرده ۳۸ - ۳۹ سنه درسیسی نظر قده موجود طلبه لک ایستاقق لری شودر :

۲۱۵	۲۱۱	۲۱۰	۲۰۹
۲۰۶	۲۰۵	۲۰۴	۲۰۳
۲۰۲	۲۰۱	۲۰۰	۱۹۹
۱۹۷	۱۹۶	۱۹۵	۱۹۴
۱۹۳	۱۹۲	۱۹۱	۱۹۰
۱۸۷	۱۸۶	۱۸۵	۱۸۴
۱۸۳	۱۸۲	۱۸۱	۱۸۰
۱۷۷	۱۷۶	۱۷۵	۱۷۴
۱۷۰	۱۶۹	۱۶۸	۱۶۷
۱۶۳	۱۶۲	۱۶۱	۱۶۰
۱۵۷	۱۵۶	۱۵۵	۱۵۴
۱۴۷	۱۴۶	۱۴۵	۱۴۴
۱۴۰	۱۳۹	۱۳۸	۱۳۷
۱۳۳	۱۳۲	۱۳۱	۱۳۰
۱۲۷	۱۲۶	۱۲۵	۱۲۴
۱۲۰	۱۱۹	۱۱۸	۱۱۷
۱۱۳	۱۱۲	۱۱۱	۱۱۰
۱۰۷	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۴
۱۰۰	۹۹	۹۸	۹۷
۹۳	۹۲	۹۱	۹۰
۸۷	۸۶	۸۵	۸۴
۸۰	۷۹	۷۸	۷۷
۷۳	۷۲	۷۱	۷۰
۶۷	۶۶	۶۵	۶۴
۶۰	۵۹	۵۸	۵۷
۵۳	۵۲	۵۱	۵۰
۴۷	۴۶	۴۵	۴۴
۴۰	۳۹	۳۸	۳۷
۳۳	۳۲	۳۱	۳۰
۲۷	۲۶	۲۵	۲۴
۲۰	۱۹	۱۸	۱۷
۱۳	۱۲	۱۱	۱۰
۷	۶	۵	۴
۰	۰	۰	۰

۲ - بالکنز دورہ اولالی ارکک سلطانین

ابتدائی	برخی دورہ	بکون	
۱۳۶	۳۷	۱۷۳	آٹا لویہ کیکر:
۱۹۶	۳۸	۳۳۲	
۱۱۷	۴۴	۱۶۱	
۱۱۷	۷	۱۳۴	
۷۷	۳۹	۱۱۶	
۱۳۷	۷	۱۴۴	
۱۳۱	۴۰	۱۷۱	
۱۴۶	۳۴	۱۹۰	
	۱۸	۱۸	
۱۱۷	۶۵	۱۸۲	
۲۰۱	۴۱	۲۵۲	
۱۸۸	۴۲	۲۳۰	
۱۰۰	۲۱	۱۲۱	
۱۴۶	۲۲	۱۷۸	
۶۱	۶۶	۱۲۷	
۱۴۹	۳۰	۱۷۹	
۷۵	۲۰	۹۵	
۱۳۵	۱۶	۱۵۱	
۱۱۴	۲۰	۱۳۴	
۱۲۵	۲۷	۱۵۲	
۱۸۵	۲۲	۲۰۷	
۲۲۰	۴۳	۳۱۳	
۱۰۵	۹	۱۱۴	
۱۵۴	۴۲	۱۹۶	
۷۴	۶	۸۰	ترا کادہ:
۱۷۲	۱۵۶	۳۲۸	استانبولہ:
۱۵۳	۹۷	۳۵۰	
۱۹۲	۶۸	۳۶۰	
۴۴۴	۱۱۶	۵۶۰	
۲۷۸	۱۲۵	۴۰۰	
۲۶۸	۴۶	۳۱۴	
۲۱۸	۲۰۶	۴۲۴	
۴۹۹۸	۱۵۸۰	۶۵۷۸	بکون

۱ - تام دورہ ملی سلطانین

ابتدائی	برخی دورہ	ایکجه دورہ	بکون	
۲۰۰	۷۲	۱۷	۲۸۹	آقرہ
۳۳۸	۲۱۹	۴۰	۵۹۷	استانبول
۲۰۴	۱۳۴	۲۵	۳۶۳	قیامان
۲۳۰	۹۸	۱۴	۳۴۲	آٹا
۱۲۶	۲۷	۱	۱۵۴	ادرنہ
۲۷۸	۶۰	۳	۳۴۱	ارضروم
۱۸۵	۱۵۸	۱۲	۳۵۵	ازہر
۲۷۵	۷۰	۱۳	۳۵۸	بروسہ
۱۸۷	۹۱	۲۰	۲۲۸	سپراس
۳۲۶	۱۳۰	۲۰	۵۲۶	طربزون
۱۱۳	۶۴	۲۶	۲۰۳	نسطون
۲۱۲	۹۰	۲۲	۳۳۴	قوتیہ
۱۷۲	۷۲	۲۳	۲۶۷	بصری
۲۸۲۶	۱۲۸۵	۲۳۶	۴۳۴۷	بکون

تالی مکتبدرده قبول شرطاری و اجر تکر

کریک اعدادی ، کریک سلطانی مکتبدرته نام الصحه جوجوقلر یاسلورله و درجه تحصیلاری ابله مناسب صنفوره قبول اولونورلر .
اعدادی مکتبدری مسلك مؤسسهری اولدقاری ایچون مداوملاری سلطانی مکتبدرته نقل اتمک ایستدکری قدردره سلطانی مفردات پروغراملرینه کوره سلطانی درسارندن امتحان اولمغه مجبوردرلر .

اعدادبلر عان عمومیته نهاریدرلر . کریک اعدادیلرله و کریک سلطانیلرله نهاری طلبیدن سنده اوج قسبطده استبقا اولونمقی اوزره آتی لبره آلمقدهدر . لیلی اجرنی بنه اوج قسبطده آلمق اوزره سنده (۹۰) لبرادر .

لیلی طلبیدن بر قسمنک بوتون مصارفنی تماماً دولت درعهده اهدره . بوتونلر مقداری اجرنی لیلی طلبه نظرأ بر نسبت معینی تجاوز ادهمن .

—

— ۱۶ —

۳ — طفوز سنه لک قیز سلطانیلری

سلطانی نك آدی	ابتدائی	تالی	بکون
اورده	۹۸	۶۶	۱۰۴
ازمیر	۷۴	۲۴	۹۸
	۱۷۲	۳۰	۲۰۲

۴ — اون سنه لک قیز سلطانیلری

سلطانی نك آدی	ابتدائی	تالی	بکون
ارتکوی	۲۲۷	۱۱۱	۳۳۸
استانبول	۲۲۶	۱۰۱	۳۲۶
یزم عالم	۳۶۰	۱۲۴	۴۸۴
چاملیجه	۱۰۲	۱۲۰	۲۲۲
قندیلی	۱۸۸	۱۰۰	۲۸۸
	۹۲۷	۶۰۶	۱۵۳۳

۵ — قیز صنایع سلطانیلری

سلطانی نك آدی	ابتدائی	تالی	بکون
اسکدار	۱۹۴	۵۴	۲۴۸
سلجوق خانون	۱۷۹	۶۷	۲۴۶
	۳۷۳	۱۲۱	۲۹۴